

Henrik från Strömsund

Personliga och allmänna uppgifter

Född i Bjärträ, 1919. Började jobba efter folkhögskola, sedan inkallad, gick underbefälsskolan. Ville gå skogskolan. Hade för lite praktik, sedan hade jag för mycket praktik. Jobbade på skogsvårdsstyrelsen som skogsrättare på sommaren och armén på vintern. 1952 hamnade jag i Ramsele inom tumningen. 1954 hamnade jag i Strömsund.

Jag hade kontakt med alla som hade med skogen att göra. Tumningen är mittemellan avverkningen och flottningen. För skogsvårdsstyrelsen som skogsrättare, sedan stämplingsförman.

När jag slutar skulle jag vilja skriva ner allt jag jobbat med, om hur det skulle kunna förändras i framtiden. Jag får pension om två år. Nedläggningen är oklok. Inte oklokt om man tänker på vad företagets ekonomer räknar på. Men om man ska tänka på bygden är det oklokt. Strömsunds kommun är ju så rik på vatten och skog. De har dåliga rådgivare. Vinsterna efter nedläggningen hamnar bara på ett ställe. Bygden får inget. Nu ska man använda vägarna, som allmänheten får betala.

Avverka inte i fjällen, sköt skogen kring vattendragen, gallra ex. Alltså dålig skötsel av skogen.

Mätning och avlägg

Vi började på våren så fort snön försvann med skogsplantering i en månad, sedan röjning, stämplingar, rågångsstämplingar. En del hade skiften som var 5 km långa och bara 35-40 m breda. Vi använde kompass. På hösten, vid första snön, körde mätningen igång. Vi var långt upp i fjällen, långt ovanför Dorotea. Vi fick kontakta de som skogsanmält om var virket var framkört och om man behövde hjälp. 2-5 hantlangare beroende på hur mycket snö det var. Jobbigt när det inte fanns telefon i kojorna. Detta fram till 1952. Virket låg på avläggen kring bäckarna och på isen. Isen skulle vara minst 35 cm, annars kunde virket ”tunga ner isen så det blev isskador”. Jag

blev lagledare när jag ansågs kunna bedöma virkets kvalitet och storlek. Vi fick en utrustning, bestående av 7-8 olika hammare med stansar, 25 olika stansmärken, som skulle markera ägaren, sk stukmärken, på 3 olika ställen. Med yxhugg slogs virkestyp in. När man slår på sidan av stocken heter det *krönmärke*, och när man slår i stockänden är det *stukmärke*. Man använde samma hammare till krön- och stukmärket. Varje ägare hade sitt krönmärke. Stukmärket var siffror. Idag är det bara färgmärkning. Sedan hade vi en ”märklave” som man mätte topp och rot med. Barken skulle dras av. Kontrollanter kom och kolla om man mätt rätt. Jag hade väldigt liten procent fel. De fick då större förtroende för mig, så att jag själv blev kontrollant.

Mättningsarbetet började efter jul och fortsatte fram till våren. Vi bodde hos avverkarna, de som körde, lite olika, vi flyttade mycket, 25 olika platser under våren. Avläggen var utspridda. Idag märks ”enskilt” virke buntvis på avlägget. Inte stockvis, utan kubikmeterantal. På enskilt virke är det större kontroll än ”eget” virke. De har mätstänger, och mäter höjd och bredd på lasten, både fram och bak, för att få fram rätta ”figuren”. Alltså bara kvantitetsmärkning. En viss procent ska totalmätas, stickprov. Med en lottring lottar man ut buntar som märks upp med band och som sen totalmäts. Mätaren bedömer om det är sågvirke eller massaved. Utifrån mätningen får leverantören betalt. Mätbryggor används om det är mycket och för att lättare uppskatta buntarna. Idag används de inte så ofta. Symbolmärkning görs om inte virket är märkt med färg. Endast ägarens färg sätts dit.

Inom avlastningsarbetet var det viktigt med virkesvården, att virket var upplagt på rätt sätt så att det blev flytbart. Vi hade ackordssättning av avläggen. Jag åkte runt till leverantörerna och sade att nu är det dags att välta ut virket, när det var dags. Detta gjorde jag upp ett pris på. De blev erbjudna i första hand att välta sitt eget virke. Annars lejde man folk i byarna, som ville ha extraförtjänst. Även idrottsföreningar, skolungdomar och pensionär tog gärna utvälttningsarbeten. Flottarna gjorde det i regel inte, de hade fullt upp. Men ibland gjorde vi upp med flottningsföreningen att flottarna skulle välta något parti. Det är ju så att virket ska vara på flottbart vatten, som virkesägaren får bekosta. Välttningskostnaderna betalades av regleringsföretaget när det låg vid reglerade sjöar. Så de arbete som flottningsföreningen utförde fick de alltså betalt för av antingen virkesägarna eller regleringsföretaget.

När flottningsföreningen övertog avlastningsarbetet år 1960, där mätningsarbetet ingick, så blev jag den som skulle ta hand om detta. Samtidigt blev jag erbjuden att ta hand om flottningen sommartid och avlastningsarbetet vintertid. Vi var 5 man som gick över från mätningsföreningen till flottningsföreningen. En sommar var jag ute och kollade upp hur flottningen sköttes och bli insatt i den och se om förbättringar kunde göras.

Flottningens organisation och arbetsroller

Arbetet som faktor är mycket att skyddsföreskrifter följs. Det fuskas mycket, ex flytväst används inte när de är flera, men är de ensamma och om de är vid en fors och river en bröt måste de ovillkorligen använda den. Planering och framförhållning är viktigt, mycket är ju vädrets makter, som inte går att råda över. Samåkning, inkvartering är viktig. Behöver jag hjälp frågar jag inspektorn. Har vi delade meningar, får flottningschefen avgöra. Men vi brukar vara överens. Jag deltar genom att besöka dom ofta. Går något sönder eller de behöver något så kommer jag ut med det. Basen kontaktar mig och talar om var de behöver. Basen måste ju vara på plats hela tiden. Båtjournaler och tider ska jag kontrollera att det görs rätt. De lär sig på plats, så jag måste kolla att de gör rätt. Personalfrågan är inte svår. De flesta kommer tillbaka. Det går i slakten. När sonen ska med har han hört mycket om hur det går till och han har lärt sig ro och använda hake, etc. Själv har jag aldrig flottat.

Med åren har faktorsarbetet blivit att man ska se till att flottarna har rätt klädsel och stövlar, man är som en förrådsman, jag får komma ut med kläder, stövlar, sängkläder, skicka till tvätten, och allt kringarbete, som husgeråd i köken, att de håller ordning i kojor och logement. Jag måste tänka på allt, det var jobbigt i början. Man är som en fader, rätta till dom om de gör något farligt. Skulle något hända skulle jag aldrig komma över det. Jag kanske lägger på mig för mycket ansvar, men det måste man göra om man ska sköta sitt jobb.